

ÅRLIG MELDING 2018

Nasjonal koordineringsenhet
for dom til tvungent psykisk helsevern

NASJONAL KOORDINERINGSENHET FOR DOM TIL TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN

I 2008 anbefalte Mæland-utvalget i sin rapport *Etterkontroll av reglene om strafferettslig utilregnelighet, strafferettslige særreaksjoner og forvaring* en nasjonal utvidelse av den opprinnelige Koordineringsenheten for dom til behandling i Helse Sør-Øst. Justis- og politidepartementet fulgte opp forslaget i påfølgende høringsnotat i desember 2008. Departementet foreslo å lovregulere enhetens drift og register, samt opplysningsplikt mellom aktørene og enheten. I Prop. 108L (2011 – 2012) ble forslaget fremmet for Stortinget. Nye bestemmelser i psykisk helsevernloven trådte i kraft 01.07.2012. Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern (heretter Nasjonal koordineringsenhet) sin drift er hjemlet i psykisk helsevernloven § 5-2a.

Nasjonal koordineringsenhet skal primært:

- Utarbeide og oppdatere retningslinjer for samhandling ved iverksettelse og gjennomføring av dom til tvungent psykisk helsevern
- Føre register som gir nødvendig oversikt over personer som er dømt til tvungent psykisk helsevern
- Sørge for at alle parter har den informasjonen som er nødvendig for at de lovpålagte oppgavene skal kunne løses på best mulig måte

Nasjonal koordineringsenhet er organisert under Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus HF og Regional sikkerhetsseksjon. Enheten innehar 2 årsverk. Dette består av enhetsleder i 100 % stilling og spesialkonsulent i 100 % stilling.

FAGRÅDET

Nasjonal koordineringsenhet har et fagråd sammensatt av fagpersoner med kompetanse innen jus og rettspsykiatri. Fagrådet er en rådgivende funksjon for enheten.

Det årlige fagrådsmøtet ble avholdt 11. januar 2018.

Førstestatsadvokat Trude Elisabeth Sparre:

Cand.jur fra Universitetet i Oslo 1996. Hun har arbeidet som politijurist i Vestfold og Oslo politidistrikt i perioden 1997 – 2007, de siste årene ved seksjon for vold og seksualforbrytelser. Deretter arbeidet som statsadvokat ved Oslo statsadvokatembeter fra 2007, og som førstestatsadvokat/avdelingsleder fra 2015. Sparre har hatt et særlig oppfølgings- og fagansvar for særreaksjons- og forvaringssaker ved embetet siden 2016.

Førstestatsadvokat Bjørn Kristian Soknes:

Cand. jur fra Universitetet i Oslo 1978. Soknes var førstestatsadvokat i Økokrim, statsadvokat og avdelingsleder ved Oslo statsadvokatembeter i perioden 1993 – 2003, statsadvokat i Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane 2003 – 2008 og førstestatsadvokat og embetsleder i Trondheim siden 2008. Han er leder av Riksadvokatens arbeidsutvalg vedrørende undersøkelse av kvaliteten på etterforskning av voldtektssaker. Soknes var nestleder i utvalget som leverte NOU 2008:4 «Fra ord til handling».

Politiadvokat Iselinn Håvarstein:

Cand. jur fra Universitetet i Oslo 2004. Siden 2012 har hun vært politiadvokat 2 med særlig ansvar for oppfølging av særreaksjoner. Håvarstein jobber ved Oslo politidistrikt med drap og grove voldssaker, samt sedelighetssaker. Håvarstein har særlig interesse for psykisk helse og straffeansvar og har bakgrunn fra Gaustad sykehus.

Jurist Øyvind Holst:

Cand.jur. 1995. Holst har jobbet for påtalemyndigheten, for domstolene og i Helse Sør-Øst. Han er ansatt ved Oslo universitetssykehus under kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels-, og rettspsykiatri og arbeider for tiden med sin doktorgradsavhandling om samfunnsvern i helsevesenet.

Spesialist i psykiatri Siri Anita Medalen:

Medisinstudier i Tyskland og ferdig lege 2004. Har jobbet i allmennpraksis før hun i 2008 begynte å jobbe i psykiatrien. Medalen har jobbet i sikkerhetspsykiatrien fra 2011. Hun var ferdig spesialist i psykiatri i 2014. Medalen jobber nå som overlege ved lokal sikkerhetspost i Helse Stavanger HF. Hun har det faglige ansvaret for en rekke pasienter underlagt dom til tvungent psykisk helsevern. Hun har også jobbet tre år som fengselslege.

Spesialist i psykiatri Andreas Georg Kjerstad:

Utdannet lege fra Hannover 1998 og spesialist i psykiatri fra Universitetet i Oslo 2012. I tillegg har Kjerstad en mastergrad i samfunnsmedisin/Master of Public Health fra Liverpool 2009. Han er nå overlege ved Klinik for psykisk helsevern og rus, Helse Møre og Romsdal HF/lokal rehabiliterings- og sikkerhetsavdeling. Kjerstad jobber hovedsakelig med pasienter dømt til tvunget psykisk helsevern med psykose, personlighetsforstyrrelser og rusproblematikk. Videreutdanning i sakkyndighet (mellom annet B-kurs og C-kurs) og voldsrisikovurderinger. Kjerstad har de siste fem år blitt mye brukt som sakkyndig i straffesaker og i sivile saker i ulike instanser. Han er timelærer ved NTNU, helserett og psykiatriske fag. Tidligere har han vært fem år assisterende- samt konstituert fylkeslege i Møre og Romsdal.

Psykologspesialist Anne Lill Ørbeck:

Utdannet ved Universitetet i Oslo. Har jobbet med forskning og senere undervisning ved Universitetet i Oslo, dette i ca. 25 år innenfor fagfeltet diagnostikk og utredning. Ørbeck har ansvar for det samme i Norsk Psykologforening i spesialiteten klinisk voksenpsykologi. Hun har det faglige ansvaret for flere pasienter underlagt dom til tvungent psykisk helsevern, og er for tiden ansatt ved Regional sikkerhetsseksjon, Dikemark.

Spesialist i psykiatri Per Ola Rørvik:

Utdannet ved Universitetet i Tromsø hvor han var ferdig i 2002. Rørvik har jobbet som seksjonsoverlege ved det som nå heter Sikkerhetspsykiatrisk seksjon ved Universitetssykehuset Nord-Norge, siden 2008. Han har gjennom jobben som seksjonsoverlege kontinuerlig hatt faglig ansvar for 5-10 pasienter dømt til tvunget psykisk helsevern. Parallelt med jobben som seksjonsoverlege har han også bidratt endel i ledelsen i Psykisk helse og rusklinikken ved Universitetssykehuset Nord-Norge, og har i den forbindelse tatt nasjonalt topplederprogram. Han har siden 2018 vært medlem i Utvalg for rettspsykiatri, Norsk psykiatrisk forening, samt at han de siste årene også har hatt endel oppgaver som sakkyndig i straffesaker.

NETTSIDE

Koordineringsenhetens nettside inneholder informasjon om særreaksjonen, lovverk og generelt om gjennomføring av dom, samt redegjørelser rundt ulike problemstillinger. Her finnes også siste versjon av retningslinjen som utfyller lovverket som regulerer etablering og gjennomføring av dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, samt mal for utarbeidelse av statusrapporter. www.nasjonalkoordineringsenhet.no

UNDERVISNING OG VEILEDNING

Nasjonal koordineringsenhet arbeider aktivt med å spre kunnskap om gjennomføring av særreaksjonen dom på overføring til tvunget psykisk helsevern. Nasjonal koordineringsenhet arrangerte et dagsseminar medio oktober 2018. Seminaret er en del av strategien til Nasjonal koordineringsenhet. Det skal avholdes årlig slik at fagfeltet omforenes og drøfter utfordringer. Seminaret ledes av koordineringsenheten, men medlemmene i Fagrådet bidrar med innlegg og foredrag.

STATUS

Pr. 31.12.18 var 215 pasienter under aktiv gjennomføring av dom til tvunget psykisk helsevern. Av disse var 118 innlagt *med* døgnopphold og 97 *uten* døgnopphold.

Fordelingen på de respektive regionale helseforetakene er som følger:

Regionalt helseforetak	Aktive domfelte pr. 31.12.18	Med døgnopphold	Uten døgnopphold	Domfelte ved regionale sikkerhetsavdelinger	Domfelte ved lokale sikkerhetsavdelinger	Antall innbyggere i opptaksområdet*
Helse Nord	11	10	1	0	10	486 744
Helse Midt-Norge	27	18	9	7	4	729 996
Helse Vest	40	24	16	0	15	1 110 858
Helse Sør-Øst	137	66	71	4	45	3 004 172
Totalt	215	118	97	11	74	5 331 770

* Pr. 31.12.18. Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det tas forbehold om at de faglig ansvarlige har orientert Nasjonal koordineringsenhet med korrekte opplysninger. Oversikten med/uten døgnopphold endres kontinuerlig.

I 2018 fikk 31 personer sin første dom på overføring til tvungent psykisk helsevern og det var i alt 16 opphør av dom på overføring til tvungent psykisk helsevern. 1 pasient er prøveløslatt iht. § 5-6 (overføring til anstalt under kriminalomsorgen).

Fordeling antall nye domfelte og antall opphør i 2018 fordelt på de respektive regionale helseforetak:

Regionalt helseforetak	Antall nye domfelte	Antall opphør
Helse Nord	2	3
Helse Midt-Norge	3	1
Helse Vest	6	3*
Helse Sør-Øst	20	9
Totalt	31	16

I disse tabellene inngår ikke de som er dømt etter det strl. (2005) § 62, første ledd, annet punktum. Status for de som er dømt etter det nye tillegget kommer på side 7.

DOMFELTE UTEN OPPHOLD

Pasienter med dom på overføring til tvunget psykisk helsevern som er begjært utvist/ikke har oppholdstillatelse i landet er utfordrende for helsevesenet. Disse pasientene har begrensede rettigheter i landet og opptar ofte plasser i sengeposter lenger enn hva som anses som nødvendig ut i fra et samfunnsvern hensyn.

Endringer i Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven, 2008) ble satt i kraft fra og med 1. mai 2015. Stortinget endret utlendingsloven § 72 (nytt annet ledd) og samme lov § 124 (nytt fjerde ledd), samt gitt et nytt femte ledd straffeloven (2005) § 65 mv. for å legge til rette for utvisning av utlendinger som er dømt til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg. Det vises i denne sammenheng til Prop. 34 L (2014-2015) og Innst. 176L (2014-2015).

Nasjonal koordineringsenhet var delvis involvert i arbeidet med å utarbeide en veileder for saksgangen ved utvisning og uttransportering av særreaksjonsdømte utlendinger. Dette arbeidet ble ferdigstilt i 2018. Veilederen inneholder oversikt over saksgangen fra opprettelse av sak om utvisning der en utlendingen er dømt til særreaksjon, til en eventuell uttransport. Arbeidsgruppen var bestående av representanter fra Politidirektoratet, Helsedirektoratet, Riksadvokatembetet, Politiets utlendingsenhet, UDI og Nasjonal koordineringsenhet. Link til veilederen finnes her:

<https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2010-005/rs-2010-005v/>

ENDRINGER I STRAFFELOVEN (2005) MV. LOVVEDTAK 46 (STRAFFERETTSLIGE SÆRREAKSJONER M.M) OG STATUS PR. 31.12.2018

Med virkning fra 01.10.2016 ble det gjort endringer i straffeloven (2005) og psykisk helsevernloven (1999) som fikk betydning for dom på overføring til tvungent psykisk helsevern. Nasjonal koordineringsenhet har med bakgrunn i dette tilpasset den nasjonale administrative oversikten over tiltalte og domfelte til tvungent psykisk helsevern. Endringene er videre inntatt i «Retningslinje for samhandling ved iverksettelse og gjennomføring av dom på overføring til tvungent psykisk helsevern».

Pr. 31.12.18 var det 13 personer med dom på overføring til tvungent psykisk helsevern grunnet gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, jf. strl. (2005) § 62, første ledd, annet punktum. 8 av disse ble gjort rettskraftige i 2018.

Fordelingen på de respektive regionale helseforetak:

Regionalt helseforetak	Antall nye domfelte i 2018	Antall domfelte totalt	Med døgnopphold	Uten døgnopphold
Helse Nord	0	2	2	0
Helse Midt-Norge	1	3	2	1
Helse Vest	2	3	3	0
Helse Sør-Øst	5	5	5	0
Totalt	8	13	12	1

Det tas forbehold om at de faglig ansvarlige har orientert Nasjonal koordineringsenhet med korrekte opplysninger. Oversikten med/uten døgnopphold endres kontinuerlig.